

Nr 1087

Av herr Nilsson i Tvärålund m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 185, angående riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik m. m.

(Lika lydande med motion nr 873 i Första kammaren)

Vid fastläggandet av riktlinjerna för den samhällseliga lokaliseringspolitiken är det angeläget att taga till vara de erfarenheter härutinnan som redan vunnits. Härvid har det visat sig att kommunernas aktivitet i fråga om samhällsplanering haft utomordentlig betydelse. Över huvud taget har ett lokalt kommunalt engagemang visat sig vara av stort värde.

I fråga om den regionala lokaliseringsverksamheten har lokaliseringsutredningen funnit att länen är de lämpligaste enheterna. Länsstyrelserna bör med sin auktoritet och centrala ställning ha de bästa förutsättningarna att samordna planeringsuppgifterna på länsplanet. Dessa uppgifter skulle företrädesvis bestå i utredningsverksamhet och lokaliseringsplanering, rådgivning till länsorgan och kommuner i lokaliserings- och planeringsfrågor, upplysning och rådgivning till företag och behandling av ärenden rörande stöd åt företag i samband med lokalisering. Här omnämnda verksamhet spänner om ett vidsträckt verksamhetsfält samtidigt som det är ganska självklara uppgifter insatta i sitt sammanhang. De rön som gjorts beträffande lokaliseringsverksamheten hittills har, enligt lokaliseringsutredningen, klart visat nödvändigheten av vidgade möjligheter, klarare riktlinjer och en fastare organisation för lokaliseringsverksamheten än vad som hittills funnits på länsplanet. Enligt vissa uttalanden, som departementschefen gjort i proposition nr 185, tycks han ha i princip accepterat ovannämnda erfarenheter och tankegångar. Han säger bl. a. att »en utvidgad utrednings- och planeringsverksamhet bör därför enligt min mening komma till stånd i länen».

Länsförvaltningens framtida organisation, vari lokaliseringsverksamheten måste beaktas, utredes f. n. av länsförvaltningsutredningen. Den väntas emellertid inte bli klar förrän tidigast nästa år. Beslut om länsförvaltningens framtida utformning kan ytterligare fördröjas på grund av att den, enligt vad som förljudits, kommer att sättas in i frågeställningen rörande länsdemokratien och det s. k. kommunala sambandet med rikspolitiken. Det är otillfredsställande att den för lokaliseringsverksamheten grundlägg-

gande länsinstitutionen får otillräckliga resurser i reformens initialske-
dets eftersom effekten av väl planlagda åtgärder då kan väntas bli förhållande-
vis stor. Med hänvisning till vunna erfarenheter och utredningar bör läns-
organen ges betydligt större resurser än dem departementschefen föreslår.
Vi vill understryka att erfarenheten av den redan bedrivna lokalisering-
sverksamheten talar för en betydande utbyggnad av länsorganet. De av loka-
liseringsverksamheten berörda länsorganen har, efter vad som är oss be-
kant, inte någon outnyttjad kapacitet att avdela eller avstå för lokalisering-
politiska rådgivnings-, upplysnings- och utredningsuppgifter. Tvärtom har
uttalats att de län, som främst här kommer i fråga, skulle behöva förstärka
sina resurser för den ordinarie verksamheten. Länsorganets verksamhet och
erfarenhet är nödvändig för en framgångsrik lokaliseringspolitik. Alla här
nämnda uppgifter skall dessutom samordnas de olika länsorganen emellan.
Möjligheterna att engagera de olika länsorganets tjänstemän i dessa ytter-
ligare frågor på sätt departementschefen föreslår synes oss orealistiska och
otillräckliga för sitt ändamål. Det till länsstyrelsen knutna rådgivande or-
ganet, som föreslås i propositionen, torde inte ha resurser att ta sig an alla
de praktiska problem ifrågasättande verksamhet visat sig bestå av. Vi före-
slår därför att i länsstyrelserna, i första hand inom det s. k. norra stöd-
området, inrättas en särskild lokaliseringssektion vartill knytes ett lokalise-
ringsråd. De bör tilldelas arbetsuppgifter enligt lokaliseringsutredningens
förslag.

I lokaliseringsråden anställs det antal verkställande experter och befatt-
ningshavare som lokaliseringsrådet efter hörande av AMS beslutar. Det
torde vara lämpligt att bilda arbetsgrupper för beredning av vissa ärenden.
Därvid bör ansvariga tjänstemän från länsorganen i erforderlig utsträck-
ning kunna förordnas för samordnande och även för viss utredande verk-
samhet. Härigenom torde samarbetet erhålla stadga och smidighet och
eventuell ovisshet rörande de olika länsorganets insatser i fråga om lokali-
seringsfrämjande åtgärder klarläggas. Rådet bör inte vara alltför stort, var-
för vi föreslår sju ledamöter och sju suppleanter. Dessa bör vara med länets
näringsliv och övriga förhållanden väl förtrogna personer och representera
olika länsdelar. Såsom ordförande föreslår vi landshövdingen i länet. Chefs-
tjänstemännen eller i förekommande fall annan ansvarig tjänsteman i de
närmast berörda länsorganen adjungeras till lokaliseringsrådet.

Vi instämmer med departementschefen att ledningen för lokalisering-
politiken närmast under Kungl. Maj:t bör läggas hos AMS. Såsom fram-
hålls i propositionen finns ett direkt samband mellan lokaliseringpolitiken
och sysselsättningspolitiken. Den intima kontakt som AMS i sin övriga
verksamhet har med såväl företag som arbetsmarknadsorganisationer bör
tillvaratagas i detta sammanhang.

Det framstår av olika skäl såsom naturligt att i framtiden integrera loka-
liseringspolitiken med arbetsmarknadspolitik. För denna syn på lokali-

seringspolitiken talar bl. a. att tillgången på arbetskraft, enligt lokaliseringens utredningens slutsats, är den viktigaste lokaliseringens faktorn. Det finns därför anledning att komplettera länsarbetsnämnderna med speciella, högt kvalificerade befattningshavare med uppgift att informera företag i exempelvis expansionsområdena om de lokaliseringens politiska förutsättningarna i de s. k. stödområdena. De rörlighetsstimulerande medlen inom arbetsmarknadspolitikens får inte såsom hittills ensidigt användas till att undergräva förutsättningarna för sysselsättningskapande åtgärder i områden där sådana erfordras. Om så sker motverkas målsättningen med lokaliseringens politiken, så som den utformats av lokaliseringens utredningen och som departementschefen i princip, om än i svävande ordalag, har anslutit sig till.

Såväl lokaliseringens- som arbetsmarknadspolitikens måste, förutom att tillvarata samhällets produktiva resurser, också tillfredsställa kravet på valfrihet i fråga om bostadsort, arbetsplats, utbildning och miljö. Detta är en avgörande fråga när det gäller att anpassa samhället till utvecklingen. Härvidlag är det enligt vår mening mera en fråga om samhällets anpassning till medborgarnas önskemål om en rimlig samhällsservice i hela vårt land och valfrihet än idén om några få väl utbyggda tätregioner.

Målsättningen bör således vara att ett rimligt antal av tätorter upprätthållas över hela landet. Lokaliseringens politiken bör inriktas på denna målsättning. Arbetsmarknadspolitikens utformning spelar därvid en viktig roll. Vi föreslår att riksdagen vid behandlingen av proposition 185 uttalar att till länsarbetsnämnderna inom norra stödområdet fr. o. m. 1 juli 1965 knyts kvalificerade befattningshavare med lokaliseringens politiska uppgifter.

Svårigheterna att erhålla en ur samhällsbildningssynpunkt tillfredsställande sysselsättning synes vara särskilt stora inom norra stödområdets jordbruks- och skogsområden. Att, i synnerhet i inlandet, såsom har nämnts i vissa sammanhang, genom enbart socialpolitiska åtgärder upprätthålla en tillfredsställande samhällelig service torde knappast vara möjligt. Åtskilliga orter inom jordbruks- och skogsområdena borde kunna erbjuda goda förutsättningar för industriell tillverkning.

Särskild uppmärksamhet bör emellertid ägnas åt just dessa förhållanden. Väl utrustade länsorgan borde kunna göra goda insatser i samarbete med AMS. Det är främst i dessa sammanhang de lokaliseringens politiska strävandena skall påverka den näringsgeografiska utvecklingen i syfte att underlätta de enskilda människornas anpassning till strukturomvandlingen. Ur såväl samhällets som ur de berörda individernas synpunkt kan det vara samhällsekonomiskt men framför allt ur samhällssolidaritetsens synpunkt försvarligt att ta större risker vid bedömningen av ekonomiska stödåtgärder.

I propositionen uttalas att »i särskilda undantagsfall bör bidrag dock kunna lämnas med upp till 50 procent till industribyggnader». Lokaliseringens objekt som ur företagsekonomisk synpunkt bedömes bärkraftiga bör, enligt vår mening, erhålla 50 procent bidrag om de etablerar eller utvidgar

i orter, som enligt det regionala organets mening behöver bestå såsom serviceorter för bygden men anses ha behov av särskild stimulans. Länsorganets uppfattning bör vid bedömningen tillmätas avgörande betydelse. Vi föreslår således, att 50 procent bidrag till industribyggnader skall företrädesvis ges till serviceorter i norra stödområdets jordbruks- och skogsbygder, som enligt länsorganets bedömning behöver särskild stimulans.

Under innevarande år har kurser för utbildning av företagare anordnats i samarbete mellan AMS, företagarföreningar, statens institut för industri och hantverk samt Svenska arbetsgivareföreningen. Denna försöksverksamhet är värd att vidare pröva varför den bör fortsätta. Även om en gränsdragning gentemot annan utbildning på sikt är nödvändig, kan erfarenheterna av denna utbildning och utbildningens praktiska uppläggning förväntas vara så värdefulla att provisoriska lösningar tills vidare får sökas. Försöksverksamheten kan ge vägledning om hur dessa nya utbildningsproblem skall lösas. Samtidigt bör de bidra till en rationalisering och ökad sysselsättningseffekt i berörda företag.

Lokaliseringsutredningen har föreslagit att rörlighetsstimulerande medel skall få användas för flyttning av särskilt kvalificerad arbetskraft till stödområdena. Vi ser häri ett naturligt instrument i AMS-politiken. Länsarbetsnämnderna i de nordliga länen har under senare år förstärkts både personellt och ekonomiskt för att flytta arbetare söderut. På många håll har detta uppfattats såsom värvningskampanjer för att fylla luckor på arbetsmarknaden söderut. Därtill har en mycket stor andel av den nyss yrkesutbildade ungdomen flyttats med rörelsestimulerande medel från hemorterna i norr till expansionsregionerna i södra delarna av landet.

I stödområdena är det i allmänhet en viss brist på företagartidition och på personer i nyckelställning för en differentiering av näringslivet. Erfarenheten har visat att spridningen av sysselsättningen och företagets utveckling är starkt beroende av dessa nyckelpersoner. Principiell skillnad, fotad på arbetstagarens utbildning och personliga kvaliteter för de rörelsestimulerande medlens användning att fylla arbetsmarknadens behov av arbetskraft, måste betraktas såsom en diskriminering.

Om den kvalificerade personalen genom AMS-politikens utformning skall stimuleras att verka i expansionsregionerna torde förutsättningarna för lokaliseringspolitikens starkt begränsas. Dessa personer utgör ett incitament till ökad sysselsättning var de än verkar.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta

1. att det inom länsstyrelserna i norra stödområdet inrättas en lokaliseringssektion vartill knytes ett lokaliseringsråd enligt vad som föreslås i motionen,

2. att uttala sig för, att särskilda befattningshavare med lokaliseringspolitiska uppgifter fr. o. m. 1 juli 1965 tillsättes

i länsarbetsnämnderna inom i första hand norra stödområdet,

3. att 50 procent bidrag till industribyggnader företrädesvis ges inom orter i jordbruks- och skogsbygderna, som av länsorganet anses nödvändiga för bygdens samhällsbildning och som behöver särskild stimulans,

4. att den påbörjade försöksverksamheten med utbildning av företagare fortsättes, och

5. att rörelsestimulerande medel utgår efter gängse grunder till kvalificerad arbetskraft, som flyttar till stödområdena.

Stockholm den 24 november 1964

Jan-Ivan Nilsson

Harald Larsson

Olle Westberg

i Hedenäset